

Powrót do źródeł: weryfikowanie informacji o klimacie i jego zmianach

autor: Patryk Zakrzewski (Stowarzyszenie Demagog)

Dzięki udziałowi w warsztatach uczestnicy potrafią:

- Rozpoznać wiarygodne źródło informacji o klimacie i jego zmianach dzięki zastosowaniu metody sprawdzania w poziomie
- Zgromadzić podstawową wiedzę na temat klimatu i jego zmian

Wprowadzenie

Zgodnie z ustaleniami Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu, działającego przy Organizacji Narodów Zjednoczonych, nie ma wątpliwości, że ocieplenie klimatu jest efektem ludzkiej działalności a wzrost globalnej temperatury osiągnął wartość najwyższą od 2 tys. lat.¹ Według badań przywoływanych przez Marcina Popkiewicza, fizyka jądrowego i współtwórcę portalu Naukaoklimacie.pl, już 99 proc. naukowców aktywnie publikujących w zakresie nauki o klimacie jest zgodnych, że to człowiek odpowiada za globalne ocieplenie.² Tym samym mamy do czynienia z **konsensusem naukowym**, czyli wspólnie wypracowanym stanowiskiem środowiska naukowego, którego podstawowym elementem są dowody.³ Nie powinniśmy go zatem utożsamiać z konsensusem rozumianym potocznie jako efekt dyskusji, negocjacji i kompromisu.

Pomimo jednoznacznego stanowiska ekspertów wobec zmian klimatu, w powszechnej świadomości wciąż funkcjonuje wiele mitów, które stoją w opozycji do aktualnej wiedzy naukowej. Część z tych mitów jest celowo podtrzymywana i popularyzowana przez podmioty, w których interesie leży utrzymanie *status quo*, np. przedstawiciele przemysłu węglowego i naftowego (to właśnie spalanie paliw kopalnych jest głównym źródłem produkcji gazów cieplarnianych). Zjawisko zaprzeczania konsensusowi naukowemu w sprawie zmiany klimatu określa się mianem **negacjonizmu klimatycznego**, a zwolenników tego stanowiska nazywamy **klimatycznymi negacjonistami** lub denialistami.⁴

Negacjoniści stosują przemyślane strategie, aby osiągnąć swoje cele. Jedną z nich jest stwarzanie i rozpowszechnianie niepewności, polegające na podważaniu konsensusu naukowego za pośrednictwem m.in. opozycyjnych naukowców”, czyli badaczy, którzy nie tylko są powiązani z przemysłem, przychylnymi im politykami i konserwatywnymi think-tankami, ale często nie posiadają także wystarczających kompetencji, by wypowiadać się w sprawach klimatu. Ich głosy są wzmacniane przez platformy społecznościowe, promujące treści sensacyjne i bazujące na emocjach, a także przez tradycyjne media w niewłaściwy sposób realizujące zasadę bezstronności.

Ponieważ skutki zmian klimatu są odczuwalne w Polsce już teraz i będą jeszcze bardziej widoczne w przyszłości, na co zwraca uwagę Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy w raporcie zatytułowanym „**Klimat Polski 2020**”, warto stale poszerzać wiedzę na ten temat i rozwijać umiejętność oceny wiarygodności źródeł informacji o klimacie

1 – <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/#SPM>, https://demagog.org.pl/analizy_i_raporty/czy-mozna-jeszcze-zapobiec-katastrofie-klimatycznej-analizujemy-raport-ipcc/

2 – <https://naukaoklimacie.pl/aktualnosci/97-naukowcow-uwaza-ze-za-globalne-ocieplenie-odpowiada-czlowiek-juz-nie/>

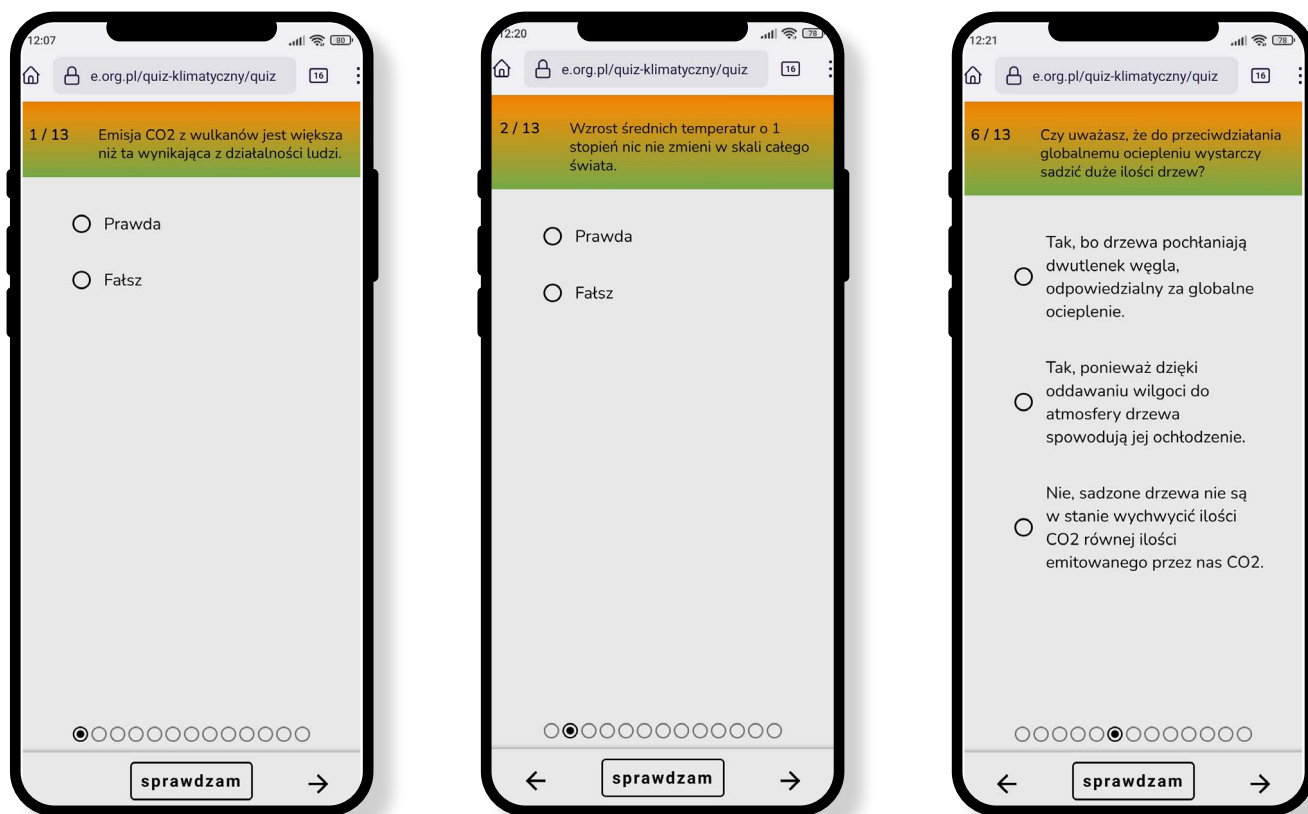
3 – <https://naukaoklimacie.pl/aktualnosci/zrozumiec-kontrowersje-wokol-zmiany-klimatu-czesc-1-konsensus-naukowy-148/>

4 – https://wuw.pl/data/include/cms//Klimatyczne_ABC_Budziszewska_M_Kardas_A_Bohdanowicz_Z_red_2021.pdf

Przebieg spotkania

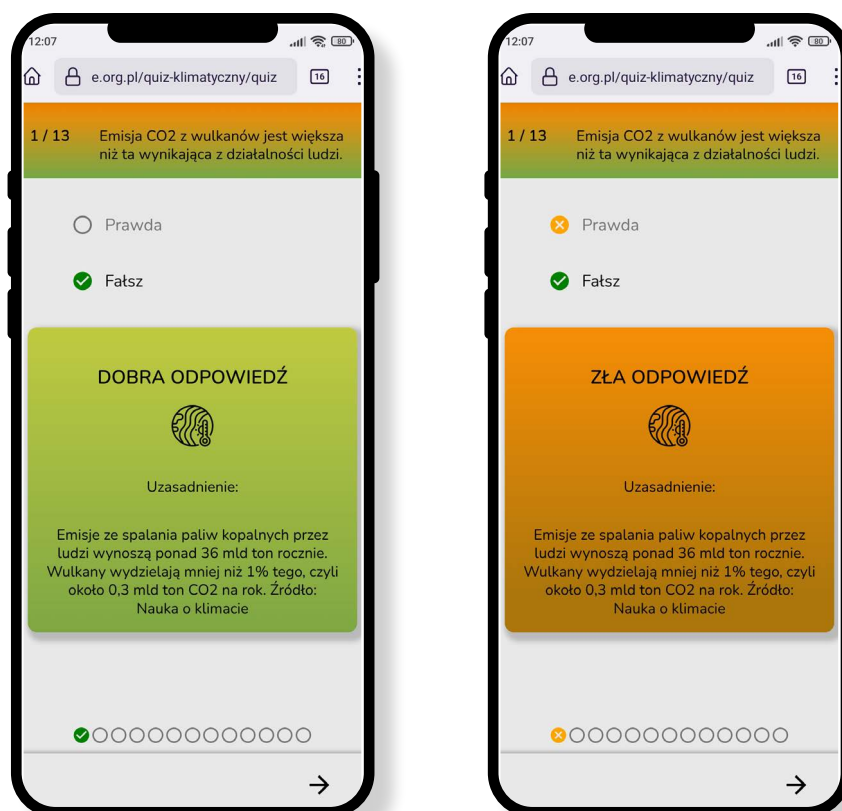
W trakcie zajęć uczestnicy korzystają z *Quizu dla klimatu* – aplikacji edukacyjnej opracowanej w ramach projektu Seniorzy w sieci. Aplikacja nie wymaga instalacji. Jest dostępna pod adresem: <https://e.org.pl/quiz-klimatyczny/>.

- 1 Zaprezentuj uczestnikom 3 wybrane pytania z *Quizu dla klimatu*, jedno po drugim. Poproś uczestników o zapisanie na kartkach swoich odpowiedzi, ale nie zdradzaj jeszcze tych poprawnych. Następnie podzielcie się w pary i odliczcie do trzech (każda para będzie miała przypisane jedno pytanie). Jedna osoba z pary wyszukuje w sieci odpowiedź na przypisane pytanie, druga natomiast wynotowuje kolejne czynności podejmowane przez pierwszą osobę. Uczestnicy na wykonanie zadania mają 8-10 minut.

Rys. Przykładowe pytania do wykorzystania w tym zadaniu

- 2 Po wykonaniu zadania zaprosz uczestników do dyskusji. Jakie strategie wyszukiwania były najpopularniejsze? Czy uczestnicy korzystali z wyszukiwarek internetowych, czy sięgali bezpośrednio do znanych sobie źródeł? Jaka była jakość źródeł podpowiadanych przez wyszukiwarkę? Czy udało się ustalić poprawną odpowiedź na pytanie? Po zakończeniu dyskusji wokół pytania pierwszego wskaż poprawną odpowiedź i przejdź do pytania drugiego, a na końcu do pytania trzeciego. Zapisuj wszystkie wymienione strategie wyszukiwania na tablicy lub whiteboardzie (w przypadku warsztatów prowadzonych online). Na tę część poświęć ok. 15 minut.
- 3 Poproś uczestników, żeby uporządkowali wypisane strategie wyszukiwania od najbardziej do najmniej skutecznych. Aby zadanie zyskało na interaktywności, zaproponuj uczestnikom głosowanie. Podczas zajęć online możesz w tym celu skorzystać z aplikacji Mentimeter lub Slido. Dzięki temu podsumowaniu uczestnicy będą mieli „ściągię”, do której będą mogli zaglądać w razie potrzeby po warsztatach.
- 4 Rozwiążcie teraz cały Quiz dla klimatu stworzony przez uczestników i uczestniczki projektu Seniorzy w Sieci. Możecie zrobić to indywidualnie, np. na smartfonach, lub wspólnie, wyświetlając pytania na ekranie. Quiz składa się z 13 pytań na temat klimatu i jego zmian. To nie klasówka! Możecie konsultować ze sobą odpowiedzi i wyjaśniać na bieżąco wszystkie wątpliwości. Zwróćcie szczególną uwagę na źródła, do których odwołują się autorzy quizu.

Rys. Dzięki przyciskowi „sprawdzam” dowiesz się, czy wskazana odpowiedź jest poprawna

5

Stwórzcie mapę wiarygodnych źródeł wiedzy o klimacie. W jakich publikacjach lub na jakich stronach internetowych szukalibyście rzetelnych informacji o klimacie i jego zmianach? Zapisz propozycje uczestników na tablicy. Dobrym punktem wyjścia będzie wypisanie źródeł, które pojawiają się w *Quizie dla klimatu*. Możecie też skorzystać z wyszukiwarki Google Scholar: w ten sposób w kilka chwil dotrzecie do wielu prac naukowych poświęconych klimatowi. Będziecie potrzebowali na to zadanie ok. 15 minut.

6

Poproś uczestników, aby korzystając z metody sprawdzania w poziomie, ustalili w parach wiarygodność 3 źródeł informacji o klimacie. Które źródła są rzetelne, a które nie? Dlaczego? Jakie wskazówki znalezione w Internecie pozwoliły na weryfikację podanych źródeł informacji? Możesz wybrać źródła z następującej listy:

- naukaoklimacie.pl – autorami publikującymi na portalu są eksperci w zakresie fizyki atmosfery i klimatologii
- energetyka24.com – koncern paliwowy Orlen jest partnerem głównym portalu, co może rodzić pytania o konflikt interesów, ale strona była wielokrotnie cytowana przez media głównego nurtu a jej autorzy występują jako eksperci ds. energetyki; to źródło wiarygodnej wiedzy o klimacie w kontekście energetyki
- nczas.com/?s=klimat – portal kwestionuje konsensus naukowy głoszący, że ocieplenie klimatu to fakt; teksty publikowane na portalu były wielokrotnie weryfikowane przez portale fact-checkingowe, takie jak demagog.org.pl
- <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/#SPM> – 6. raport ogólny „Zmiany klimatu 2021. Podstawy fizyczne” opracowany przez Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu działający przy Organizacji Narodów Zjednoczonych; wiarygodne i pierwotne źródło wiedzy o klimacie i jego zmianach

Dopiszcie nowo poznane źródła rzetelnych informacji o klimacie do listy z poprzedniego zadania i sięgajcie po nie w przyszłości!

Sprawdzanie w poziomie (ang. *lateral reading*) to prosta metoda pozwalająca na ustalenie wiarygodności źródła informacji w Internecie. Zamiast szukać dowodów potwierdzających rzetelność strony na tej stronie, otwórz kilka kolejnych kart przeglądarki i postaraj się znaleźć odpowiedź na pytania:

- Kto stoi za informacją?
- Kto finansuje dany portal?
- Czego możesz dowiedzieć się na temat organizacji finansującej stronę?
- W jaki sposób organizacja może wpływać na treści pojawiające się na stronie? Czy istnieje konflikt interesów?
- Chcesz wiedzieć więcej?

Chcesz wiedzieć więcej?

Zapoznaj się z artykułem o samodzielnym weryfikowaniu informacji:

<https://naukaoklimacie.pl/aktualnosci/jak-samodzielnie-weryfikowac-informacje/>.

Jak zauważa jego autor, „nie będziesz w prowadzeniu badań skuteczniejszy od ekspertów. Aby to zrobić, musisz być ekspertem. Jeśli twoje <<badania>> prowadzą cię do źródeł, które mówią ci, że wszyscy eksperci się mylą lub kłamią, to źle je przeprowadzasz. Nie znalazłeś wiarygodnego źródła, które wszyscy eksperci jakoś przeczyli. Zostałeś zmylony przez propagandę, która odwoływała się do twoich emocji lub uprzedzeń”.

Organizator:

Partnerzy:

))) DEMAGOG

Współfinansownie:

Scenariusz powstał w ramach projektu „Seniorzy w sieci” jako część programu “Countering Disinformation among Vulnerable Populations in Central Europe” realizowanego w 4 krajach: Polska (Towarzystwo Inicjatyw Twórczych “e”), Czechy (Transitions), Słowacja (Memo98), Węgry (Center of Independent Journalism).

Projekt jest współfinansowany ze środków otrzymanych od Ministra Rodziny i Polityki Społecznej w ramach programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025 Edycja 2021.